

מאור ושמש בראשית פרשת וישלח

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו¹. ופירש רש"י², מלאכים ממש. ויש לדקדק על תיבת לפניו שהוא כמיוותר³. גם קשה להבין, איך היה עשו הרשע יכול לראות במלאכי מעלה - אישים רוחנים. הלא מצינו שפירש רש"י על פסוק (בראשית לג ל) ⁴כְּרָאת פְּנֵי אֱלֹהִים, שיעקב הודיע לעשו שראה מלאכים⁵, בכדי לִיְרָאוּ ויאמר שראה מלאכים, מזה משמע, שדבר גדול היה זאת אצל עשו - לראות מלאכים, ועתה ישלח יעקב בעצמו מלאכים לעשו.

ונראה להקדים מה שמבואר בזוהר הקדוש⁶ ובשאר ספרים הקדושים, שכל דבר רוחני הבא מעולם העליון לעולם התחתון, צריך אותו דבר להתגשם קצת במלבוש, בכדי שיוכל עולם זה לסובלו. ואף תורתנו הקדושה כְּשֶׁנִּתְּנָהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לעולם התחתון, הוצרך לְגַשֵּׁם אותה, להלבישה בסיפורי מעשה, כמבואר⁷ בזוהר הקדוש⁸. גם ידוע, שהצדיק על ידי תורתו ותפלותיו, וכן בכל המצוה אשר יעשה אותה הצדיק - יבא⁹ מלאך¹⁰, ובעת אשר הקדוש ברוך הוא שולח מלאך להצדיק לאיזה דבר הצריך לו - אי אפשר להמלאך לבוא בזה העולם התחתון, כי הוא רוחני מאד. אזי צריך המלאך להתגשם בדבר, ולהתלבש באיזה מלבוש שאינו רוחני כל כך כהמלאך. והוא, כי המלאך נבא על ידי צירופי אותיות אשר בהמצוה שעשה הצדיק¹¹, אשר האותיות ההם הם לבושי אור הטמיר והנעלם של המצוה, ואותם האותיות עצמם הם המלבוש אשר יתלבש בהם המלאך בעת. ובואו לעולם התחתון, עבור למלאות חפץ הצדיק.

ומעתה נבין דברי הפסוק בפרשה שלמעלה ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים ויאמר יעקב כאשר ראם וגו', ויש להבין תיבת כאשר ראם. ולדברינו יוצדק, כי כאשר ראם - הכירם שהם נעשו ונתלבשו מלבושי תורתו ומצותיו, וצירופי יחודיו. אזי

¹ בראשית פרק לב: (ד) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֲלֵ-עֹשׂוֹ אֲחִיו אֲרָצָה שְׂעִיר שָׂדֵה אֲדָוִם: (ה) וַיֵּצֵא אֹתָם לְאֹמֶר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֹדְנֵי לְעֹשׂוֹ כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם-לְבָן גְּרִיתִי וְאֶחָד עַד-עֵתָה: (ו) וַיְהִי-לִי שׂוֹר וְחֲמֹר צֵאן וַיַּעֲבֹד וַשְׁפֹּתָה וְאֲשַׁלְּחָה לְהַגִּיד לְאֹדְנֵי לְמִצְרָיִם בְּעֵינֶיךָ: (ז) וַיִּשְׁלַח הַמַּלְאָכִים אֲלֵ-יַעֲקֹב לְאֹמֶר בְּאֵנוּ אֲלֵ-אֲחִיךָ אֲלֵ-עֹשׂוֹ וְגַם הִלַּךְ לְקָרְאֲתֶךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: (ח) וַיִּבְרָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ וַיִּחַץ אֶת-הָעַם אֲשֶׁר-אֵתּוֹ וְאֶת-הַצֵּאֵן וְאֶת-הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשֵׁנֵי מַחֲבֹת: (ט) וַיֹּאמֶר אֶם-יָבֹא עִשָׂו אֶל-הַמַּחֲבֵה הָאֶחָד וְהִנֵּה הַמַּחֲבֵה הַשֵּׁנִי שָׂאֵר לְפָלִיטָה: (י) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אֲבִי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי אַבְיָ: יִצְחָק וְקָוָה הָאֹמֶר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וְלִמְלֹךְתֶּךָ וְאִיטִיבָה עִמָּךָ: (יא) קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל-הָאֲמֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-עַבְדְּךָ כִּי בְמִקְלִי עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשֵׁנֵי מַחֲבֹת: (יב) הַצִּילֵנִי גַם מִיַּד אֲחִי מִיַּד עֹשׂוֹ כִּי-יִבְרָא אֹנְכִי אֵתּוֹ פְּנֵי-יָבֹא וְהִלְכֵנִי אִם-עַל-בְּגָדַי: (יג) וְאֶתְּהָ אֶמְרָת הַיֵּטֵב אִיטִיב עִמָּךָ וְשִׁמְתִי אֶת-זֶרְעֶךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר מֶרֶב: (יד) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים - מַלְאָכִים מִמֶּשׁ:

² רש"י: (ד) וישלח יעקב מלאכים - מלאכים ממש:
³ אור החיים: (ד) וישלח. צל"ד אומר לפניו ללא צורך. .. גם למה הוצרך להזכיר ארצה שיעיר שדה וגו', כי השליחות לא ישתנה אם יהיה שם או במקום אחר, ועוד לדקדק לומר ארצה ולא אמר לארץ, והגם שאמר ז"ל (יבמות ג א) כל מקום שצריך למ"ד וכו', אף על פי כן הלא דבר הוא שגורם שינוי: אכן כוננת הכתוב היא לתת טעם לאומרו וישלח מלאכים למה ישתמש במשרתי עליון ללא צורך כי יכול עשות הדבר על ידי משרתי אדם גם בני איש, לזה אמר לפניו פי' לצד היותם לפניו דן כי הורשה להשתמש בהם לאשר יצטרך להם בדבר שאין יכול עשות על ידי בני אדם, ואמר כי הוצרך להם לצד שהשליחות הוא אל עשו והוא אדם גדול כידוע לפי דבריהם ז"ל (ב"ר פ' ע"ה) ושליחות אחרים אפשר שלא יחשיב אותם להשיבם. או אפשר שיקדים להכותם מבלי השב ויבא על יעקב כאשר ידעה הנשר מה שאין כן המלאכים. גם באמצעות שליחותם יפחד ורבה לבבו בראותו צבא השמים וכאומרם ז"ל (שם) מהם לבושי אש ורוכבי סוסים וכו' ע"כ, שבזה ירא לבל עשות רע. ואומרו אל אחיו פי' טעם השתדלותו בשליחות זה בדרך שלום ורבנות לצד היותו אחיו והיה חש שלא יכנס עמו במלחמה שמא יעמדו לו זכות אבותיו:

⁴ בראשית פרק לג פסוק י: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-גָּאֵל אֶם-נָא מִצְאֲתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחֶתָּ מִנְחָתִי מִיָּדַי כִּי-עַל-כֵּן רָאִיתִי פְּנֵיךָ כְּרָאת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצַנֵּי: רש"י: (י) ואלהי אבי יצחק - ולהלן הוא אומר (לא מב) ופחד יצחק, ועוד מהו שחזר והזכיר שם המיוחד, היה לו לכתוב האומר אלי שוב לארצך וגו'. אלא כך אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא שתי הבטחות הבטחתי אחת בצאתי מבית אבי מבאר שבע, שאמרת לי (כח ג) אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, ושם אמרת לי (שם טו) ושמתוך בכל אשר תלך. ובבית לבן אמרת לי (לא ג) שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך, ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שנאמר (לא ג) ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך וגו', בשתי הבטחות האלו אני בא לפניך:

⁵ זוהר כרך ב (שמות) פרשת פקודי דף רכט עמוד ב: ת"ח (נח ב רלא א) נשמתא לא סלקא לאתחזאה קמי מלאך קדישא עד דזכאת לאתלבשא בלבושא דלעילא לאתחזאה תמן וכן כגוונא דא לא נחתא לתתא עד דאתלבשת בלבושא דהאי (קנ א) עלמא, כגוונא דא מלאכין קדישין דלעילא, דכתיב בהו (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לווהט, כד עבדין (רלא א) שליחותא בהאי עלמא לא נחתין לתתא עד דמתלבשין בלבושא דהאי עלמא, וכלא איהו כגוונא דהוא אתר דאזיל תמן

⁶ שם משמואל בראשית פרשת וישלח שנה תרעה: שהגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה דכל שפע היורד מן השמים צריך להתגשם למען יהי' ביכולת התחתונים לסובלו, ומחמת זה הוא נמסר מעולם לעולם וממלאך למלאך שכל אחד נמוך מחבירו עד הגלגלים והמזלות כדי שיתעבה בכל מקום יותר ועוד יתגשם ויהי' ראוי לפני העולם הגשמי,

⁷ זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בעלפז דף קנב עמוד א: ר"ש אמר ווי להווא ב"נ דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי, דאי אפילו בזמנא דא אן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכלהו אי לאחזאה מלה דעלמא אפילו אינון קפסירי דעלמא אית בינייהו מלין עלאין יתיר, אי הכי נזיל אבתרייהו ונעביד מנייהו אורייתא כהאי גוונא אלא כל מלין דאורייתא מלין עלאין אינון ורזין עלאין, ת"ח עלמא עלאה ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו, ישראל לתתא מלאכי עלאי לעילא, מלאכי עלאי כתיב בהו (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות, (האי באתר עלאה) בשעתא דנחתין לתתא (אף על גב דנחתין) מתלבשי בלבושא דהאי עלמא ואי לאו מתלבשי בלבושא כגוונא דהאי עלמא לא יכלין למיקם בהאי עלמא ולא סביל לון עלמא, ואי במלאכי כך אורייתא דברא להו וברא עלמין כלהו וקיימין בגינה עאכ"ו כיון דנחתת להאי עלמא אי לאו דמתלבשא בהי לבושין דהאי עלמא לא יכל עלמא למסבל

⁸ משנה מסכת אבות פרק ד-יא: רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד **מדרש תנחומא** (ורשא) ויצא סימן ג: (ג) [כח, י] ויצא יעקב, זשה"כ (תהלים צא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, א"ר מאיר עשה אדם מצוה אחת מוסרין לו מלאך אחד, עשה שתי מצות מוסרין לו שני מלאכים, עשה מצות הרבה מוסרין לו מלאכים הרבה שנאמר כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וגו', ולמה כדי לשומרו מן המזיקין

⁹ ריקאנטי דברים פרק ו-ז (ואתחנן): (ז) ושננתם לבניך ודברת בם וגו' [שם ז]. כבר הודעתך כמה גדול כח הדבור הן לטוב הן להיפך, ועקיצת שפתיו הוי מעשה ופועל למעלה, דוגמא לדבר אמרו רבותינו ז"ל [חגיגה יד, א] כל דיבור שיוצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא בו מלאך, וזהו שנאמר [תהלים לג, ו] וברוח פיו כל צבאם, ואם הדבור הוא ברחמים נבראים מלאכי רחמים, ולהיפך היפך, כך כשאדם עוסק בתורה נברא מלאך אחד ומליץ בעדו, זהו ותלמוד תורה כנגד כולם [פאה פ"א מ"א], ואם מנבל פיו נברא בסבתו מקטרג, זהו סוד [ויקרא יט, טז] לא תלך רכיל וגו': ¹⁰ של"ה שער האותיות אות ב"ת - בריות: כתבו המחברים (תשו' הגאונים, שערי תשובה, סי' קמ"ט), בעשרת הדברות יש תר"ך אותיות כמנין כת"ר תורה, ותר"ג אותיות הם רומזות לתרי"ג מצות, בכל אות מצוה אחת, ובשבע אותיות הנשארות מה הן משמשות, דיברו מזה הקדמונים, יש אומרים שהן נגד שבע מצוות דרבנן, ויש אומרים עניינים אחרים.

מלאו לבו להשתמש בהם¹², כי הכיר בהם שבאו להשתמשות, כי נעשו ונבראו על ידי צירופיו ויחודיו. אמנם, כאשר רצה לשלחם אל עשו הבין, שעוד הם רוחניים מאד לגשת אליו, וצריכים הם להתלבש יותר בגשמיות מכפי אשר היו בעודם לפניו, על כן נאמר וישלח יעקב מלאכים לפניו רצה לומר, ששלח והפשיט מהם המלבושים הרוחניים שהיה בהם עתה, וישלח מלשון 'הפשטה', מלשון (שבועות מא א)¹³ מְשַׁלְחֵי גְלִימָא דְאִינְשֵׁי, היינו שהפשיט מהם מלבוש המלאכים אשר היה בהם בעודם לפניו, כי הוצרך לגשם אותם עוד יותר שיהיו נראים לפני עשו כאנשים ממש. ונתן הפסוק טעם לדבר אל עשו אחיו היינו, שהוצרך לגשם אותם שיהיו ראויים לעמוד לפני עשו אחיו, וקל להבין

עוד יש לפרש לא נעשיתי שר וחשוב על פי דרך הפשוט¹⁴, כי הנה דרך הממון - באם יש לאיש עושר ונכסים, הלא תגדיל רוחו ותזוה נפשו עליו להיות מתנהג כשר וחשוב, לא כן אנכי אף שיש לי שור וחמור וגוי לא נעשיתי שר וחשוב רצה לומר 'אצלי, היינו אצל עצמי לא נעשיתי כן, וקל להבין

וישלח יעקב מלאכים וגו'. במדרש (ב"ר סה כ)¹⁵ שאלו אומות העולם לאבנימוס הגרדי, נזדקק לאומה זו, אמר להם לכו אל בתי כנסיות ולבתי מדרשות, אם שמעתם לתינוקות שמצפצפין בקולם - אין אתם יכולים להם, שנאמר (בראשית כו כב) **הקול קול יעקב והידיים ידי עשו**, עיין שם, בזמן שהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשו. וקשה, דאדרבה בפסוק כתיב איפכא, **קול יעקב והידיים ידי עשו**. ותו קשה, למה אמר להם לתינוקות מצפצפין בקולם, ולמה לא אמר להם שגדולים לומדים תורה¹⁶, אז לא יתוכלו להם כו

ונראה לי, ידידוע מאמר חז"ל (ברכות יז א) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא, וכל העוסק בתורה לשמה כל העולם כולו כדאי הוא לו כו', ונותנין לו מלכות כו' (אבות פ"ו מ"א)¹⁷. ועיין בספרי הקודש באריכות היכן היא הלימוד לשמה¹⁸, ולא כל אדם זוכה לזה לבוא בנקל¹⁹, כי אם אחרי יגיעה רבה. ואיתא בספרי קודש שבלימוד שלא לשמה - נותן כח לסטרא אחרא²⁰. על כן אמר להם אבנימוס הגרדי, לכו אל בתי כנסיות ובתי מדרשות, אם שמעתם שהתינוקות של בית רבן מצפצפים בקולם דוקא, לפי שהוא דוקא הבל שאין בו חטא, מה שאין כן לימוד של גדולים, שיש בו כמה וכמה בחינות כנוצר לעיל. וחלילה שלא לשמה ניתוסף להם כח חלילה. וידוע, שכל שלומד לשמה - אזי כשאותיות יוצאין מפיו של הלומד האותיות מלאים בקדושה בדחילו ורחימו²¹, לאפוקי כשלומד שלא לשמה חלילה, אזי האותיות הם ריקים וקלים, כדאיתא תורתו של דואג משפה ולחוץ

¹² מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וישלח סימן ג: ומהינן היו המלאכים ראה מה כתיב למעלה ויאמר יעקב כאשר ראו מחנה אלהים זה, מהו מחנים, שתי מחנות שבשעה שהלך יעקב לארם נהרים היו מלאכי א"י משמרין אותו ומלוין אותו כיון שהגיעו לח"ל נסתלקו וירדו אחרים ונתלוו לו כיון שחזר מן לבן היו אותן מלאכים שנמסרו לו מלוין אותו עד ארץ ישראל, כשהרגישו מלאכי ארץ ישראל שיעקב בא יצאו לקראתו להתלוות לו שנאמר ויפגעו בו מלאכי אלהים, התחילו שתי מחנות עומדין אצל יעקב שנאמר מחנים, מה עשה שלח מהן בשליחותו, מיד הלכו וקדמו לעשו ועשו עצמן כשני ראשי גייסות, פגעה בו כת ראשונה שהיו בה ד' כתות נפלו עליו הכוהו ושברוהו, אמר להם הניחוני שאני בן בנו של אברהם, הוסיפו להכותו, אמר להם הניחוני שאני בנו של יצחק שנעקד על גבי המזבח, הוסיפו להכותו, אמר להם הניחוני שאני אחיו של יעקב שבא מפדן ארם התחיל מבקש מהם ולומר להם יעקב אחי בא לכלל עשרים שנה ואני מבקש לראותו, כיון שהזכיר להם יעקב הניחוהו, אמרו לו אתה הוא אחיו של יעקב אוהבנו הרי אנו מניחין אותך לכבודו ולאהבתו שאל לנו בשלומנו כלי יקר בראשית פרק לב: (ד) וישלח יעקב מלאכים לפניו. פירש רש"י מלאכים ממש. יש אומרים שדייק מן סמיכות שליחות זה לפסוק ויפגעו בו מלאכי אלהים, ויש אומרים ראשי תיבות מחנים מאותו חיל נטל יעקב מלאכים.

¹³ תלמוד בבלי מסכת כתובות דף פה עמוד א: משלחי גלימי דאינשי **רש"י**: משלחי גלימי דאינשי - מפשיטין טליתות האנשים.

¹⁴ רש"י: (ה) גרתי - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני (לעיל כז כט) הוה גביר לאחיך, שהרי לא נתקיימה ב'. דבר אחר גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים:

¹⁵ בראשית רבה (וילנא) פרשה סה סימן כ: א"ר אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל עובדי כוכבים אצלו אמרו לו תאמר שאנו יכולים ליזדווג לאומה זו, אמר לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן אין אתם יכולים להזדווג להם שכך הבטיחן אביהן ואמר להם הקול קול יעקב בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידיים ידי עשו, ואם לאו ידעו ידעו עשו, אתם יכולים להם

¹⁶ תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיט עמוד ב: אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. אמר ליה רב פפא לאביי: דידי ודידך מאי? - אמר ליה: אינו דומה הבל שיש בו חטא, להבל שאין בו חטא. ואמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש. ואמר ריש לקיש לרבי יהודה נשיאה: כך מקובלני מאבותי, ואמרי לה מאבותיך: כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן - מחריבין אותה. רבינא אמר: מחרימין אותה.

¹⁷ משנה מסכת אבות פרק ו משנה א: שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם: רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו נקרא ריע אוהב אוהב את המקום אוהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות ומלבשתו ענה ויראה ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחוקר דין ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

¹⁸ רש"י מסכת תענית דף ז עמוד א: לשמה - משום כאשר צוני ה' אלהי ולא כדי להקרות רבי.

רש"י ויקרא פרק כו פסוק ג (בחקותי): ואת מצותי תשמרו - הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים,

יעב"ץ - זה לשון לשמה היינו לשם קיום ציווי התורה

¹⁹ מאור ושמש בראשית פרשת וישלח: כי יכול האדם לקיים כל המצות וללמוד הרבה, אבל שיהיה באמת לאמיתו לשמה שיהיה נדבק על ידי התורה והמצות להבורא ברוך הוא - זה קשה מאד לאדם, אפילו לעשות מצוה קטנה בשלימות באמת לאמיתו מעומקא דלבא. כי לזה צריך הזדככות רב, להזדכך חומרו מכל התאוות הגשמיות, ומכל חטאות הנעורים בתשובה שלימה, אז יכול לבוא לעבוד את ה' באמת לאמיתו. ובאם לאו - אזי נותן ח"ו עוד כח להסטרא אחרא בתורתו ותפלתו שלא לשמה.

²⁰ תלמוד בבלי מסכת תענית דף ז עמוד א: וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות,

²¹ שער רוח הקודש עם פירוש יוס"ד - דף א עמוד א: מדבור האדם נוצרי מלאכים טובים או רעים כפי דבורו וכמ"ש בתיקונין כי כשהאדם עוסק בתורה אותם הקולות וההבלים דנפקי מפומיה נעשים מרכבה אל נשמות הצדיקים הראשונים לרדת למטה ללמוד תורה לאדם ההוא (א"ה עיין ש' הפסוקים פ' וירא) וכנ"ל בסבא דמשפטים דף ק' ע"ב ענין ההבל והדבור והקול כמו שיתבאר ענין שלשתם לקמן בע"ה. אמנם הכל הוא כפי מעשה האדם כי אם אותה התורה שיעסוק בה קורא אותה לשמה יהיה המלאך הנברא משם קדוש הוא מאד ועליון מאד ונאמן בכל דבריו באמת

וזה הקל קול יעקב, 'הקל' כתיב חסר וא"ו, והוא לשון 'קל'. וזה 'הקל קול יעקב'²² דהיינו שקולו הוא קל שאינם לומדים לשמה - אז 'והידיים ידי עשוי חלילה, וממילא כשאין קל קול יעקב, אלא הקול קול יעקב - שהוא מלא, אבנים²³ שלימות - באהבה ויראה ובקדושה, אז אין הידיים ידי עשוי שולטין, אמן

וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וְגו'. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אַבְי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי אַבְי יִצְחָק ה' הָאֵמֵר אֵלַי שׁוֹב וְגו'. ויש לדקדק, למה אמר 'ואלקי אבי יצחק', הא לעיל כתיב 'ופחד יצחק' מפני שאין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על הצדיקים בחייהם, ומפני מה אמר עתה 'ואלקי יצחק'. והנה רש"י ז"ל מתרץ זאת, אמנם ראוי להבין כונת יעקב בזה. גם, למה הזכיר שם המיוחד 'ה' האומר אלי, גם זאת מתרץ רש"י, ועוד לאלקי מילין

ונראה לי, דהנה איתא בספרים הקדושים²⁴, על מה שאנו תוקעים בראש השנה תקיעה שברים תקיעה, שהוא בראש השנה - הוא מדת יצחק, כדאיתא בספרים הקדושים²⁵ על וַיִּקְרָא אֶת עֵשׂו בְּנֵו הַגְּדֹל (בראשית כז א) לדון את כל באי העולם, כי הוא המקטרג היותר גדול על הכנסת ישראל, על כן אנו תוקעים בשופר להמתיק את יצחק. ותקיעה - הוא כנגד אברהם אבינו שהוא חסד לימין יצחק, ויעקב שמדתו רחמים - לשמאל יצחק, ויצחק שהוא מדת הדין - הוא באמצע, להמתיק את דינו שנצא בְּדִמוֹס.

והנה בכאן²⁶ שראה יעקב אבינו שְׁעֵשׂוּ בא ועמו ארבע מאות איש ונתיירא מאוד מחמת שהוא ענף יצחק מדת הגבורה - גבורות קשים מאד, על כן להמתיקו התחיל להתפלל על דרך התקיעות של ראש השנה ועשה המתקה, על כן התחיל אלקי אבי אברהם - מדת החסד, ואלקי אבי יצחק - באמצע, ואחר זה הזכיר 'ה' האומר אלי הזכיר שם המיוחד המרומז לרחמים, ושיהיה מדת יצחק באמצע להמתיק דינו. ועל כן לא אמר 'ופחד יצחק'. וגם אמר 'ואלקי אבי יצחק' בו"ו, הכל לעשות המתקות להדינים, וקל להבין

גמור וכן אם קורא אותה בלי שבועים וטעיות יהיה המלאך ההוא בלי טעות ויהיה נאמן בכל דבריו וכן המצוה שעושה האדם אם היא כתקנה נעשה ממנה מלאך קדוש מאד וכמ"ש ז"ל כל העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד וכו' וכפי מה שחסר מאותה מצוה כן יחסר אור המלאך ההוא ואמנם ודאי הוא שגדול הוא כח המלאך הנעשה מעסק התורה מכח [המלאך] הנעשה ע"י אותה המצוה הם

²² מאור ושמש בראשית פרשת וישלח: ודקדקו לומר דוקא 'תינוקות' מצפצפים בקולם כי התינוקות אין להם שום פניה ומחשבת פסול שנוכל לחשוד אותם לכבוד עצמם הם דורשים, כי אינם יודעים לעשות רע, על כן לא תוכלו להם. ונוכל לומר, שזאת מרומז בפסוק הקל קול יעקב (בראשית כז כב), שתיבת קל הראשון הוא חסר, והוא מלשון קלות. ופירוש הפסוק, שאם אין הלימוד במחשבות קדושות בדחילו ורחימו, רק שהוא שלא לשמה הוא נְחַפֵּז וְקָל - אזי ח"ו 'והידיים ידי עשוי', מכון לדברינו.

²³ לפי ספר יצירה דהיינו אותיות שנקראו האותיות אבן

²⁴ צרור המור בראשית פרשת תולדות: כי זהו ביום הדין הגדול הוא יום ראש השנה שמדת הדין מתפשטת בעולם מכח פחד יצחק. ויקרא את עשו בנו הגדול הוא שטן הוא נחש ההולך לטוש בארץ. כי אז ניתן רשות לבעל הדין לחלוק הוא וכל כתותיו. וזהו שא נא כליך תליך וקשתך. הם ילדי נכרים מדת הדין וכלי זעמו לחבל כל הארץ. וצא השדה לצוד בני אדם ולידע מעשיהם. ורבקה הרחמנית רמוזה בכנסת ישראל אמרה אל יעקב בנה. השמרי בנפשך ובתפלתך באלו הימים והכיני צידה לדרך לאותו יום הקדוש. וקח לי שני גדיי עזים הם שני השעירים הנזכרים בפרשת אחרי מות דכתיב ונתן אהרן על שני השעירים גורלות לכפר עונותיהם של ישראל. וזהו טובים לטובתן של ישראל. ויעש אותם מטעמים מתפלות וברכות. וזהו הקול קול יעקב שמדבר בלשון רכה ותחנונים בתפלתו ובזה נבהל בשתי הקולות קול השופר וקול התפלה. וזהו הקול קול יעקב כי השופר בהיל ולא בהיל. ובקול השופר מדת הדין נרתע כאומרו עלה אלהים בתרועה. ואז נאחז יצחק באמצע אברהם ויעקב. וזהו תקיעה כנגד אברהם. תרועה כנגד יצחק. תקיעה כנגד יעקב. בענין שלא יצא יצחק להזיק העולם במדת דינו. וכן בקול התפלה הוא נרתע ונאחז בתוך הרחמים ואינו יכול לצאת להזיק בזה הדרך.

²⁵ זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף צט עמוד ב: ביומא דר"ה נפיק יצחק בלחודו וקרי לעשו לאטעמא ליה תבשילין דכל עלמא כפום ארחוי, דהא בההיא שעתא (בראשית כז) ותכהין עיניו מראות דנפיק מניה מאן דאחשך אפי בריין ואתפרש ושכיב על ערסיה דדינא וקרי לעשו ואמר וצודה לי צידה ועשה לי מטעמים והביאה לי, ורבקה אמרה אל יעקב בנה רחימא דנפשה בנה רחימא דאתמסר לה מיומא דאתברי עלמא, ופקידת ליה לאתערא איהו באינון מטעמים דיליה

²⁶ זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף ק עמוד א: ויעקב אזיל באינון יומין דבין ר"ה ליום הכפורים עריק לאשתזבא מניה, תב בתובתא שוי גרמיה בתעניתא עד דאתי ר"ה וי"ה כדין ידעי ישראל דעשו בא ועמו ארבע מאות איש כלהו מקטרגי זמינין לקטרגא לון ויירא יעקב מאד ויצר לו ואסגי בצלותין ובעותין (בראשית לב) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי וגו',